

Lars Levi Læstadiusa gieresvuodavijsso

*Ávddål hæjtáv njálga biebmajt,
Aktan Herrá tjoarvvebielijt:
Ávddål gå mán guojmám hæjtáv,
Gev mán giessek dábmam lev,
Dálvvek sájádallam.*

*Ávdål heitav njaalga þjebmoit,
aktan Herra tjårvepelit:
Ávdål ko mon qvuoibmam heitav,
käv mon kiessek taabmam läv,
talvek sájátallam.*

Lars Levi Læstadius Kristian Nissena milte.

Diehti gus Lars Levi Læstadius (1800–1861) ietjas giellamáhtov anij aj dálusj gieresvuodavijsov suomagielas julevsámegiellaj járggálijttjat? Dát jagen 1842 dáhpáduváj, juo guokta jage ávddål gå suv *Tåluts suptsasah Jubmela pirra ja almatji pirra* almoduvvin.

Diehtep Læstadius lij vuostasj guhti julevsámegiela v tjállemgiellan anij ja iesj dav tjálij. Suv sámegiela teksta ietján riek vuojnjalattja lidjin, valla akta sierralágásj tjuoldos gávnnu: Sån avtav suoma gieresvuodavijsov, dálusj álmukvijsov sámegiellaj járggálij. Dát járggálibme ittjij goassak suv ájgen almoduvá, valla mañebut dav libá guoradallam suoma sámegiela dutke Erkki Itkonen («Suomalaisen kansanrunon lapinnoksia 1800-luvun keskivaiheilta», *Virittäjä*, 1939) ja vuona báhppa ja dutke Kristian Nissen («Lars Levi Læstadius og hans samiske forfatterskap», *Sameliv / Sámi ællin*, 1956–1958).

Jus boadálj muv irgge jali suomagiellaj *Jos mun tuttuni tulisi* l boares gieresvuodavijsso, man birra li diedo juo 1700-jagijs. Dát vijsso jali lávla nuorra niejda

bágoj báhkka gieresvuoda birra giehttu, náv gáktu moadda ietjá lávllaga. Ep diede gánná ja goassa vijsso l sjaddam, valla 1800-jagijn dat imálasj lánhkáj oabloj. 1840-jagij álgon álgadij svenska ámmátálmáj ja giellaáhpaddje Carl Gustaf Zetterquist (1816–1902) imálasj prosjevtav, ulmijn járggálij vijsov nav moatte giellaj gå máhttelis. Zetterquist alvos edna járggálimijt oattjoj, moadda tjuohte járggálime vэрáldav miehtáj. Sån oattjoj aj járggálimijt sámegiela jda, ja ienemus dábdos járggálidde lij moattebelak giellatjehppe, Gárasavvuna girkkohærrá Lars Levi Læstadius.

Erkki Itkonen ja Kristian Nissen libá gávvidam dáv járggálimprosjevta histávrv snivábut, valla dálla sidáv beri vuosedit dálásj lánhkijda dán tjáppa vijsso tjáppa járggálimev, mij ij la goassak almoduvvam Sámeednamin jali udnásj julevsáme tjállemvuohkáj. Duodden dálásj tjállemvuohkáj vuojnnep Læstadiusa ietjas tjállemvuogev ja aj suomagiela álggotevstav.

Juska l ihkap alvadahtte Læstadius la dákkir vijsov járggálam suomagielas julevsámegiellaj, de guhti

Jus pátali mo irke,
Mo áudål vuoidnom vuoidnoli:
Kall mon summav vaddalim.
Jus vill njalbme naude varran;
kall mon kiettam kalgilim:
Jus vill kärbmai suorbmai pirra.
Vaipä pieeggan lului miella;

Vaipä päivatakan kiella:
Kall tatt sakait, pakoit varga,
áudås, mangas qvuoddali,
qvuovti etselattjai kaskan,
álo sakait muitalittji.
Áudål heitav njaalga pjebmoit,
aktan Herra tjárvepelit:
Áudål ko mon qvuoibmam heitav,
käv mon kiessek*) taabmam läv,
talvek säjåtallam.»

ietján luluj máhttet dav sæmmi tjieppet dahkat?
Julevsámegiella ja suomagiella libá læhkám
ráddnágiela – sierraláhkáj Jiellevären – juo guhka
ájgev Læstadiusa ávddála, ja sán buoragit goappátjijt
gielajit máhttij. Læstadius lij aj ietján smidá bágojt
adnet, ja dat dán járggálimen aj vuohttu.

Læstadiusa járggálibme l tjielgas ja dádjadahte
ájn udnásj biejeve. Vargga gájka bágojt máhttá
dálásj tjállemvuohkáj tjuolmaj dagi hiebadit. Ájnna
sierralágásj báhko l *summáv*, mij udnásj gielan *tjullav*
– ja nuorttasámegiellaj *cummá* – luluj. Tevstan li aj
moadda kondisjonálaháme ma jáhkedahte e desti
gullu, duola dagu álgadimbágojn *Jus boadáljij mov irgge*
dan sadjáj go *boadáluluj*, jali *vuojnnulij* háme
vuojnnululuj sadjáj. Dánna li dá bágo bisoduvvam
Læstadiusa giela ja metrikka diehti álggohámen, ma li
ienep nuorttasámegiela kondisjonála muoduga.

Ihkap le máhttelis ájadallat – *ehkápä lie mahdollista
ajatella* – dáj guovte tjáppa ráddnágiela tevstajit luluj
máhttet ienep járggálit aj mijá ájge.

Jos mun tuttuni tulisi.

Jos mun tuttuni tulisi,
Ennen nähtyni näkyisi,
Sille suuta suikkajaisin,
Jos olis suu suden veressä,
Sille kättä käppäjäisin,
Jospa käreme kämmenpäessä.
Olisko tuuli mielellisnä,
Ahavainen kielellisnä,
Sanan toisi, sanan veisi,
Sanan liian liikuttaisi
Kahden kaunihin välillä.
Ennen heitän herkkuruat,
Paistit pappilan unohdan,
Ennenkuin heitän herttaseni,
Kesän kesyteltyäni,
Talven taivuteltuani.

Jus boadáljij mov irgge

*Jus boadáljij mov irgge,
Muv ávddål vuojnnum vuojnnullij:
Gal mån summáv vattáliv.
Jus vil njálmme návde varran;
Gal mon giedam gálggiliv:
Jus vil germaj suormaj birra.
Vájbi biekkán luluj miella;
Vájbi bæjvadágán giella:
Gal dat ságajit, bágojt vargga,
Ávdås, manús guottálij,
Guovte iehttselattjaj gaskan,
Állo ságajit mujttalittjij.
Ávddål hæjtáv njálga biebmajt,
Aktan Hærrá tjoarvvebielij:
Ávddål gá mån guojmám hæjtáv,
Gev mån giessek dábmam lev,
Dálvvek säjádallam.*

